

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

mars-april

Nr 2–2011

Ett folk, en flagga,
en sång, en glädje!

8 april – Alla romers dag!

Hans Caldaras har ordet

Romskt Kulturcentrum i Stockholm tvingas troligen att slå igen portarna vid årsskiftet, eftersom Stockholms Kulturförvaltning planerar att från och med nästa år dra in sitt ekonomiska stöd till lokalhyror, som ingått i det verksamhetsbidrag som årligen har utdelas till föreningar, teatrar och andra kulturadministratörer.

Om detta förslag drivs igenom innebär det en katastrof för Stockholms romer och för andra som ser RKC som en mycket viktig instans för att bevara, stärka och sprida kunskap om det romska kulturarvet och om romernas historia.

Vi har glatt oss mycket av att Kulturförvaltningen under åren har gett oss sitt stöd för att skapa ett levande romskt Kulturhus. RKC har som uppgift att driva kulturella frågor och ambitionen är att öka kunskap kring romer för att initiera gränsöverskridande möten för att stimulera till förståelse, tillit och tolerans, men inte minst för att främja inkludering i samhället.

RKC har under åren, i Sverige och internationellt, blivit en god förebild, vilket har resulterat i att romska kulturhus har uppstått i flera länder runt om i Europa.

Trots stöd från bland annat Kulturförvaltningen, Statens kulturråd och Stockholms Läns Landsting har RKC hittills levt på nåder. Vi har inte kunnat ha långsiktiga planer. Som längst har vi kunnat planera åtta månader framåt, därefter har vi varit tvingade att vrida och vända på varje krona för att täcka de nödvändigaste utgifterna fram till att nästa års bidrag är fastslaget. Vi försöker i bästa möjliga mån att täcka de behov och krav som ställs, men tvingas ofta att dra ned på våra ambitioner och visioner, vilket är mycket frustrerande.

Och inte blir det bättre för att Kulturförvaltningen planerar att avsevärt minska våra chanser att hålla Romskt Kulturcentrum i liv. Jag är rädd för att den romska kulturen åter igen försummas

Bengt O Björklund, Fred Taikon, Rosario Ali Taikon, framför sitter Mirelle Gyllenbäck, Maja-Lena Taikon och Veronika Portik.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
Bengt O Björklund
Mirelle Gyllenbäck
Veronika Portik

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
red@romaniglinda.se

och att romernas intressen åter hamnar i periferin, och att min kamp för RKC:s berättigande ska ha varit förgäves.

Frågan är extremt viktig av flera skäl, inte bara att romer i Stockholm kan mista sitt kulturhus, men hela den romska kulturen löper risk att utarmas om centret måste stänga. Man kan ju också fundera på vilka agendor tjänstemän och politiker har när man överhuvudtaget överväger att sätta sådana hinder i vägen

Innehåll:

Debatt	sid. 3
Teater De Vill	sid. 4-6
Kvinnodagen på RKC	sid. 7
Frukostmöte	sid. 8-9
Katri Linna	sid. 10-11
Bakro	sid. 11
Tema 8 april	sid. 12-17
Teatern som verktyg	sid. 18-19
DOs nya rapport	sid. 21
Notiser	sid. 22-23
Böcker	sid. 24-25
Nytt nätverk	sid. 26-27
Gamla bilder berättar	sid. 28-29
Recept	sid. 30-31

Bilden på framsidan är tagen den 8 april då romer demonstrerade med plakat och banderoller. Tåget gick från Kulturhuset, nerför Hamngatan till Kungsträdgården där man firade Internationella Romadagen med tal och musik. Fotot är taget av Bengt O Björklund

Vår bidragsgivare Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

att det blir omöjligt att driva ett center som har varit så uppskattat och som så många människor har engagerat sig i. Minoritetspolitiken förespråkar ett stärkt skydd för romsk kultur och språk. Samtidigt hotas både centret och romsk media av ekonomiska bakslag.

Det är dags att politikerna lever upp till sina löften och åtaganden!

Hans Caldaras
Föreståndare på RKC

Sverige agerar mot EU:s direktiv

Text: Hans Caldaras

Sedan flera år tillbaka bryter svenska polisen i det tysta utlänningslagen och den fria rörligheten inom EU genom att man avvisar EU-medborgare med stöd av argumentet att de har ägnat sig åt tiggeri och dagdriveri. Avisningarna av till exempel gatumusiker är en solklar särbehandling på grund av deras romska påbrå och effekten blir att den drabbar redan utsatta människor som tvingas till marginalerna. Polisens misstolkning av utlänningslagen strider mot de beslut man tar när man stöder sig på en lagparagraf där det inte går att finna att tiggeri eller musicerandet på gator och torg är förbjudet och är därmed en brottslig handling. Det finns ingen laglig grund för en sådan kränkande behandling.

När nyheten nådde Sverige i somras om att Frankrike gjorde kollektiva massavvisningar av romer ledde det till starka protester från bland annat Sverige. Media skrev spaltmetrar om hur Frankrikes President Sarkozy svartmålade romer som bedragare och banditer för att befästa rätten till att utvisa dem. Människor som flytt från diskriminering, elände och misär, och som sista utväg sökt sig till landet för att åtnjuta en människovärdig tillvaro.

Kort tid därefter blev det känt via Sveriges Radio att romer även här i landet hade avvisats från Sverige sedan en lång tid tillbaka på samma lösa grunder som i Frankrike. Gränspoliserna fick hård kritik från många håll, men inte från Regeringen. Istället försvarade Migrationsministern Tobias Billström avisningarna genom att exakt som Sarkozy klassa dessa EU-medborgare som oärliga och därför måste skickas ut ur landet. Tobias Billström hänvisar sitt agerande till utlänningslagen, som tydligt vittnar om att han tolkar den utefter sina egna värderingar och inte minst visar

brist på insikt om vad lagen föreskriver.

Det finns ingenting i utlänningslagen som säger att tiggeri är tillräckligt skäl att avvisa personer. Ett sådant påstående som Tobias Billströms för oss tillbaka till en tid då förtrycket mot romer var legaliserad och accepterad som en naturlig behandling av oss.

Tobias Billströms uttalande stämmer inte bara överens med Sarkozys och Italiens President Berlusconis utfall mot romer utan även med de åsikter som Sverigedemokraterna står för när det gäller vår invandrings- och flyktingpolitik.

De avvisade kom till Sverige från bland annat Rumänien och Bulgarien för att tjäna sitt uppehälle som gatumusiker. En del av dem var och är yrkesmusiker i sitt land, men på grund av landets kaotiska ekonomi har förutsättningarna att livnära sig som musiker försämrats avsevärt. Förvisso fanns bland dem som inte kunde hantera ett instrument tillräckligt tillfredsställande för att betraktas som goda musiker, men som klinkade så gott de kunde för att tjäna en slant till sitt uppehälle.

EU direktiven är stiftade som så att en EU-medborgare har rätt att vistas i Sverige i 3 månader utan krav på att försörja sig via en anställning och att den fria rörligheten gäller för alla EU-medborgare. Denna grundregel väger tungt inom EU, men den svenska polismyndigheten och Tobias Billström förbiser den när det gäller romer. EU:s lagstiftning är överordnad all svensk lagstiftning, det är den som gäller, och Tobias Billström gör med sin egen tolkning av lagstiftningen en allvarlig kränkning av EU:s bestämmelser. Han gör en hårdtagning av skillnaden mellan EU-romer och övriga EU-medborgare. Då går det inte att utesluta att det är diskriminering och etnisk bortsortering det handlar.

Foto: Bengt O Björklund

En kvinnlig kommissarie påpekar i en radiointervju ”Dessa gatumusiker är tiggare och de använder sitt instrument som ett verktyg bara för att tigga pengar, istället för att använda sig av bedjande ögon”. En anmärkningsvärd anklagelse och generalisering som är skrämmande att höra av lagens och landets väktare.

Vår samhällsbild har blivit förändrad under de senaste åren. Idag förekommer det allt oftare att etniska svenskar tigger på gator och torg eftersom de kanske är arbetslösa och har hamnat i en ekonomisk kris eller av andra skäl tvingas till denna metod för att överleva.

Tiggeri betraktas som en brottslig handling, men man kan fråga sig vem som felar. Gatumusikern som tjänar några tiotus eller myndigheten som använder sig av skattebetalarnas pengar för att betala kostbar förvaring och utresa till landet musikern kommer ifrån?

Antiziganismen och främlingsfientligheten sprider sig som en farsot runt om i Europa. Danska rasistiska krafter visar armmusklerna. Ungerska högerextremistiska rörelsen Jobbiks fientliga utfall mot romer och judar får fler och fler anhängare. I Sverige tas generella kollektiva beslut vid asylärenden för romer, utan en individuell och regelrätt prövning av varje enskilt fall. Sverigedemokraterna väljs in i Riksdagen.

Vart är mänskligheten på väg? Är det meningen att onskans ansikte ska segra och ta död på det som är människans största behov, nämligen kärlek!

Teater mot fördomar

Den lilla scenen på Pipersgatan ligger helt tyst. Scenen är en lekplats som ligger tom. En flicka dyker upp ur skuggorna med en väska på axeln, ser sig nervöst omkring. Det är Djesa, en romsk tjej. Herman, en pojke, cyklar in, även han med en väska på axeln. En stund senare dyker Klara upp, en flicka med ljust hår. Även hon med en väska på axeln.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Rosario Ali Taikon

Så inleds teater De Vills nya pjäs Djesa – en flickas berättelse, skriven av Judit Benedek och regisserad av Robert Jelinek.

Den första frågan man ställer sig är: kan unga vuxna spela barn? Och svaret blir ett rungande ja! De tre skådespelarna som alla är i tjugوårsåldern övertygar i sina gestaltningar av tre ungdomar som man kan anta går i högstadiet. De har alla stämt möte med någon på Blocket för att sälja något i lekparken.

Pjäsen handlar mycket om förutfattade meningar och om hur de förflyttas från

föräldrar till barn och om den utsatthet som särskilt romska barn lever i. Den handlar också om att barn gärna mobbar den som avviker och att olyckliga barn inte har någon särskild etnicitet.

Djesas problematik med sin tillhörighet är ett annat bärande tema. Hon vill ju i botten bara vara sig själv. Andra vändingar värda att fundera på är att det är Herman som är den mobbade och det är Klara som stjälar.

Det en stark föreställning som går i en rasande fart och danspartierna, som

Cecilia Arbeus koreograferat, lyfter verkligen hela föreställningen.

Vissa trådar lämnas obesvarade. Vem var det som samlade barnen till lekparken, varför hade Herman en pistol och varför stjal Klara.

Föreställningen kommer att visas för skolbarn runt om i Sverige i ett paket där ett pedagogiskt arbete ingår. Efter varje föreställning kommer barnen ges möjlighet att ställa frågor till skådespelarna.

Pjäsa i Ungern

Robert Jelinek, som regisserat Djesa, har även själv skrivit manus till "En europeisk historia", en pjäs som hade premiär i Ungern den 19 februari. Landet har en stor romsk befolkning, varav majoriteten lever i misär.

– Man kan säga att den ungerska befolkningen består av två läger när det gäller synen på romer, berättar Robert.

Detta är även mycket märkbart när det gäller media.

– Så är det. Den ena sidan lyfte fram oss, den andra sågade oss. Men det var mycket media som var genuint intresserade, bland andra var romsk television där. Som helhet måste jag säga att det var mycket lyckat. Vi hade mycket duktiga skådespelare som verkligen jobbade stenhårt.

Ett centralt tema i pjäsen är en kärlekshistoria mellan en borgmästares dotter och en romsk man. När det blev uppenbart, reste sig en ungersk man i femtioårsåldern från sin plats och stegade iväg.

– Många av kommentarerna kring pjäsen var, varför ska Sverige komma hit och missionera, eller att, det finns ett behov av att prata om detta. Det var spännande att se dessa två helt olika läger. Jag ville ju bara skildra vanliga ungerska medborgare.

Hur ingrodd antiziganismen är bland vanligt folk i Ungern kom lite som en chock För Robert.

– Det var när scenteknikern på teatern sade: ”Vadå romer, det här är zigenare för mig. Alla zigenare lär sina barn att stjäla.”

Ungrare som bor i Budapest eller i andra ordnade samhällen har nästan ingen kunskap alls om hur romerna i de romska byarna lever.

– De flesta ungre kommer aldrig till en romsk by. Där infrastrukturen slutar, det är där romerna bor, i utkanten utan vägar, rinnande vatten eller ordentliga hus. Det är inte så konstigt att det finns en vrede.

När det gäller pjäsen

Djesa som han regisserat ser han märkbart nöjd ut, även om säger att han har varit nervös inför premiären.

– Judit Benedek blev ju klar med sitt manus till pjäsen i december, så jag hade inte så mycket tid på mig, men med hjälp

Robert Jelinek

av scenografen och koreografen och med det stöd vi har fått av Domino Kai har det blivit mycket bra.

Tidigare under dagen hade pjäsen premiär för skolbarn.

– Vi har ju det vi kallar för Heta stolen, när barnen får ställa frågor till skådespelarna och det kom många intressanta frågor. Någon frågade till exempel varför den romska flickan inte ville vara rom.

Målsättningen för pjäsen är klar.

– Jag vill att barnen ska se pjäsen, att lärarna ska se den och att recensenterna ska tycka om den. Det viktiga är att vi har en dialog kring pjäsen innehåll. Vi kan inte bota rasismen, men vi kan göra ett förebyggande arbete.

Föreställningen är utsåld för hela våren och kommer att hållas i skolor, fritidsgårdar och kyrkor.

Djesa

Det är Hedda Gullander som spelar Djesa. Hennes energi på scenen går det inte att ta miste på. Hon nästan vibrerar på scenen.

– Det var roligt, säger hon, och det känns jättebra. Pjäsen handlar ju om att

Djesa vill vara den hon är och att barn tror att de måste välja sida.

Som liten blev Hedda adopterad från Indien. Ursprungligen heter hon Jaythathi.

– När jag erbjöds rollen visste jag inte så mycket om romer. Jag visste till exempel inte att de kom från Indien, men jag har läst på. Från början hade jag bara samma förutfattade meningar som alla andra.

Hedda kom till Sverige som mycket liten, hon vara bara ett och ett halvt år, och förstod inte att hon var annorlunda förrän hon började i skolan.

– Ja det var i lågstadiet som jag förstod att jag var annorlunda, men jag har haft tur som har

haft mycket goda vänner. Det har gett mig en trygghet. Som vuxen bemöts jag som invandrare och jag möter många fördomar, men jag har vant mig.

Kvinnodagen på RKC

Sedan några år tillbaka firas Internationella kvinnodagen på Romskt kulturcentrum i Stockholm. Det är Kati Dimiter-Taikon, chefredaktör på den romska tidningen Le Romané Nevimata, som har startat traditionen.

Text och foto: Bengt O Björklund

Årets firande av Internationella kvinnodagen på Romskt kulturcentrum i Stockholm lockade inte till sig så många besökare, men de som var där fick höra Kati Dimiter-Taikon, Mirelle Gyllenbäck och Rosmarie Axelsson tala.

– Vi romska kvinnor får kämpa fem gånger så mycket som en romsk man. Vi måste prestera mera. Det är därför som det är så viktigt att fira de romska kvinnliga eldsjälarna, sade Kati.

Hon talade även om den romska familjens betydelse och hur de ser på sina barn.

– Romska föräldrar stöder sina barn mer än sig själva. Mina föräldrar har verkligen kämpat för att jag skulle ha det bra och gå i skolan, något som de inte själva fick.

Rosmarie Axelsson är en romsk aktivist som arbetar med Amnesty.

– På Amnesty arbetar vi mot tvångsavräkningar. Vi samarbetar över hela världen och vi har haft flera aktioner här i Stockholm. Jag brinner verkligen för detta, att kunna vara en hjälp till romerna

Hon är även aktiv inom Kriminalvården.

– Jag arbetar med att slussa ut fångar och försöker vara ett stöd för dem.

Tidigare hette Rosmarie Dimitri i efternamn.

– Jag har bytt namn för att lättare komma in i samhället, säger hon.

Mirelle Gyllenbäck studerar på Södertörns högskola.

– Mitt huvudämne är offentlig rätt, säger hon.

Även Mirelle berättar om sina föräldrars betydelse.

– Sedan jag var liten har mina föräldrar stöttat mig. När jag har velat ge upp har

Kati Dimiter-Taikon

de funnits där och gett mig ny kraft.

Hon berättar om tiden i skolan då hon blev mobbad.

– När jag blev mobbad var det som om det var mitt fel. Jag blev satt i en specialklass för nyanlända. Men till slut hamnade jag i en bra skola.

Men även i gymnasiet fick hon det svårt.

– Problemet för oss romer som vill studera är att det finns inga studietraditioner. Det är viktigt att verkligen stödja de som vill studera vidare. Det är också viktigt att betona sitt romska ursprung.

Mirelle är involverade i ett EFS projekt

som handlar om jämlikhet för romer på arbetsmarknaden.

– Det handlar om att utbilda arbetsgivare och anställda om romsk kultur och tradition. Vi har identifierat vilka arbetsplatser vi ska vända oss till, där även vissa fackföreningar ingår. Arbetsförmedlingen kommer att vara en samarbetspartner.

Kati avslutade med att säga:

– Vi inom kelderashgruppen kommer aldrig att vara jämlika på samma sätt som majoritetsbefolkningen, men jag är mycket stolt över den jämlikhet vi har idag.

Rosmarie Axelsson

Mirelle Gyllenbäck

Katarina Popovic och Maria Leissner.

Frukostmöte om romer

Sensus arrangerade i samarbete med Europeiska socialfonden i början av mars ett frukostmöte på Medborgarhuset i Stockholm om romers situation på den svenska arbetsmarknaden. Maria Leissner, demokratiambassadör vid Utrikesdepartementet, Hans Kautz från ESF-rådet och Álvaro Gutiérrez från det spanska projektet Acceder talade.

Text och foto: Bengt O Björklund

Moderator för dagen var Katarina Popovic.

– Detta är ett angeläget tema, sade hon.

Hon menar att romers integrering i samhället och på arbetsmarknaden i synnerhet var av största vikt.

Maria Leissner, demokratiambassadör vid Utrikesdepartementet och tidigare ordförande vid delegationen för romska frågor, talade om den romska gruppen som är den kanske mest diskriminerade minoritetsgruppen idag.

– Detta är en oerhört viktig fråga som handlar om romers rätt till ett helhetsperspektiv. Romer har inte de grundläggande rättigheter de har rätt till. Rätten till arbete är så mycket mer än arbete. Men

romer har inte samma möjligheter på arbetsmarknaden. Undersökningar som vi har gjort visar att av 3 500 romer i arbetsför ålder i Malmö har bara tio procent arbete. I Norrköping är sjuttio procent av romerna arbetslösa, sade Maria Leissner.

Hon tar upp problematiken med romer i skolan.

– Det stavas elände. Trots att det råder skolplikt i Sverige har vi inte träffat någon skolledare som tycker att det är ett problem att romska barn inte dyker upp i skolan, eller att nästan inga romska barn slutför nian.

Maria Leissner menar att det är viktigt med stöd redan när romer lämnar skolan och är på väg mot arbetsmarknaden.

– Diskrimineringen av romer är värre än mot någon annan grupp i samhället. De är en strykclass i Europa som fyller ett behov av att ha syndabockar.

Maria Leissner tar också upp den projektiver som råder med romer som målgrupp.

– I de ambitiösa projekt som har genomförts har det ibland fungerat, men det är övergångsfasen som är viktigt. Det krävs aktiva långsiktiga stödinsatser, annars är det risk för att romerna hamnar i projektrasket, sade Maria Leissner.

Hon menar också att det behövs fler vuxna romer i bakgrunden som inspiratörer.

– De ska finnas där, kunniga romer som är anställda av samhället. Det är otroligt viktigt om vi vill ha långsiktiga förändringar. Samråd är också viktigt. Kommunernas njugga inställningar till särlösningar måste också förändras. Det är ett måste om romer ska få tillgång till sina rättigheter. Det krävs också ett särskilt fokus på den romska kvinnans situation.

Hans Kautz från ESF-rådet talade om

vilka möjligheter

Europeiska socialfonden erbjuder om man vill arbeta med projekt som syftar till att få in fler romer på den svenska arbetsmarknaden.

– Vi utlyser både nationella och regionala projektomgångar. Projekten går oftast över tre år. Jag har läst säkert tusen projektansökningar och kan säga att den vanligaste orsaken till avslag är att man inte vet vilket problem man vill attackera. Ett projekt måste kunna påverka och ägarskapet är viktigt. Romer måste finnas med i arbetet. Just nu har vi 6,2 miljarder att spendera och vi har fattat beslut om 820 miljoner, så det finns mycket pengar kvar, sade Hans Kautz.

Av dessa beslutade pengar har 28 miljoner gått till romska projekt. Hans Kautz understryker vikten av att ta hjälp av processtöd när man ska göra en ansökan.

– Det största problemet brukar vara medfinansieringen. För att lösa det krävs en vilja från makthavarnas sida.

Álvaro Gutiérrez från det spanska projektet Acceder berättade om hur de arbetar med att integrera fler romer på den spanska arbetsmarknaden.

– Vi arbetar med att förbättra romers situation med olika program som omfattar utbildning, arbete och sociala insatser.

I Spanien bor det cirka 700 000 romer. 40 % av dem är under 16 år. De har en låg utbildningsnivå och det råder en stor diskriminering mot dem.

– De traditionella yrkena är på väg bort och det finns för få arbeten på den vanliga arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland romer är inte så stor, men de flesta som arbetar har temporära eller deltidsarbeten. Bara femton procent av romerna har fast heltidsarbete.

Acceder har kontor över hela Spanien och de samarbetar med olika lokala aktörer, myndigheter, organisationer, det pri-

Hans Kautz från ESF-rådet.

vata näringslivet och med de lokala romerna.

– Målet är att vi vill göra det lättare för romer att få arbete. Vi har idag nått 60 000 mottagare och 2 000 romer har fått arbetsutbildning. Vi har också sett till att romer har fått en ökad tillgång till samhällets service.

Acceder har under åren haft tre stora

nationella kampanjer med bland annat filmer som visats på teve.

– Tevebolagen gör detta gratis som ett led i sitt sociala engagemang.

Studier görs som presenteras varje år och de har öppnat kontor i Rumänien för att samarbeta kring de romer som lämnar landet.

Álvaro Gutiérrez från det spanska projektet Acceder.

Katri Linna på sin nya arbetsplats i Arbetsmarknadsdepartementet.

Från DO till Vitbok

Katri Linna har länge arbetat med romska frågor. Fram till februari i år, då hon abrupt blev avskedad, var hon generaldirektör för DO. Nu ska hon istället ansvara för framtagningen av en vitbok där särskilt myndigheternas övergrepp mot romer under 1900-talet ska lyftas fram.

Text och foto: Bengt O Björklund

Hur känns det nu, efter ditt byte av arbete?

– Det har varit en mycket turbulent tid, men nu tycker jag att jag har börjat komma in i arbetet. Det känns skönt att kunna fördjupa mig i frågor som ligger mig nära hjärtat, frågor som jag arbetat med länge och som är angelägna samhällsfrågor.

Varför fick du sluta på DO?

– Den frågan får du ställa till Erik Ullenhag.

Du har fått kritik för att du agerat för långsamt. Hur ser du på det?

– Jag håller inte med om den kritiken. I en fusionsprocess kan man inte rusa fram. Av erfarenhet som chef vet jag att man måste vänta in organisationen. När

det gäller handläggningstiden blev det en fördröjning i början på grund av att många saker gjordes samtidigt, myndigheten fick ett utökat uppdrag, men framförallt själva arbetet med att starta upp en ny myndighet tar tid. Men redan andra året efter sammanslagningen snabbades handläggningstiden betydligt.

Rent allmänt, hur fungerar sammanslagningen av de olika DO-myndigheterna?

– Det är alltid en svår process med sammanslagningar. I näringslivet har man upptäckt att sammanslagningar ofta inte har den effekt man önskar. Vinsterna äts upp av sammanslagningsprocessen. Det är en besvärlig process och vi hade också problem som kan förstärkas bland

annat för att den här typen av verksamhet är ideologiskt präglad. Men vi var just vid brytpunkten och hade kommit över de värsta trösklarna när kritiken kom. Jag har varit och är i grunden positiv till själva sammanslagningen

Hur kom det sig att det blev just du som fick förtroendet att ta fram vitboken?

– Erik Ullenhag har sagt att jag har goda förutsättningar.

Det finns de som säger att detta arbetsbyte är en form av degradering och att framtagningen av vitboken inte alls är en prioriterad fråga utan ett sätt att slippa en sanningskommission. Hur ser du på det?

– Det är klart att förflyttningen av mig är en spark snett nedåt för mig personligen. Om vitboken samtidigt innebär en degradering av arbetet med den romska frågan vet jag inte. En vitbok är inte en sanningskommission. Jag ska till exempel inte komma med några förslag, bara kartlägga den situation romer har levt i under 1900-talet. Förslaget om en sanningskom-

mission som fanns i Delegationen för romska frågors slutrapport är inte aktuellt utan ersätts nu av en vitbok.

Hur kommer du att arbeta med framtagningen av vitboken?

– Ett stort problem är att det inte finns någon historisk forskning om romer och resande som skulle kunna ge svar på de breda frågeställningarna. Det som är viktigt för mig just nu är att hitta en bred förankring hos romer och resande. Till skillnad mot en sanningskommission är detta arbete inomdepartementalt. Det innebär att det är extra viktigt med ett romskt deltagande. Det räcker inte med en referensgrupp. Det som är viktigt är att hitta en dialog med de olika romska och resandegrupperna runt om i landet

och att få in de romska synpunkterna.

Hur lång tid räknar du med att detta arbete kommer att ta?

– Tidsperspektivet är bekymmersamt. Att helt täcka upp alla frågeställningar skulle kräva ett mångårigt forskningsprogram.

Har du redan nu några tankar kring vad regeringen borde göra förutom att be om ursäkt för alla övergrepp genom historien?

– Jag har väldigt många idéer. Men det ingår inte i mitt uppdrag att definiera sådana åtgärder. I bästa fall kan dock en vitbok i sig visa hur en marginalisering skapas av ett samhälle. Förhoppningsvis blir den så tydlig att en förändring blir ett måste.

Kan romer höra av sig till dig och berätta om oförätter de eller deras släktingar utsatts för?

– Inte just nu. Intervjuerna kommer att ske i ett senare skede. Innan dess måste jag och romerna ha definierat formen, omfattningen och frågeställningarna.

Hur lång tid har du på dig att göra vitboken?

– Vitboken ska vara klar i december 2012.

Finns det något europeiskt perspektiv?

– Vi kommer att gå in på Förintelsen. Det som händer romerna under Andra världskriget kommer att lyftas fram. Men det finns också många andra europeiska perspektiv att ta upp, avslutar Katri Linna.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Den romska musikgruppen Ciocărlia från Rumänien.

Internationella Romadagen i Stockholm

Att 8 april är Internationella Romadagen känner allt fler till numera och firandet sker på allt fler platser. Nu har årets firande lagts till handlingarna. I Stockholm arrangerade Romskt kulturcentrum både ett evenemang i centrum och ett på det egna centret.

Text och foto: Bengt O Björklund

Det var en molnig, småkall och allmänt ruggig dag. Kanske var det därför som det inte var så många som slöt upp i demonstrationståget som avgick från Kulturhuset. Med flaggor och banderoller tågade de som ändå trotsat vädret mot Kungsträdgården där en liten scen byggts upp i hörnet av Hamngatan och Kungsträdgårdsgatan.

Den romska musikgruppen Ciocărlia hade först vandrat upp från scenen till Plattan under fullt musikaliskt ös och gjorde sedan likadant under demonstrationståget tillbaka till scenen. Om det finns några rekord att slå när det gäller hur fort ett demonstrationståg tar mellan Kulturhuset och Kungsträdgården, måste detta nog ha slagits. Kanske var det den smittande, febrigt ösande musiken som

drev på stegen, eller var det vädret? Nåväl, fort gick det.

Allt fler människor stannade vid den lilla scenen. Flera talare var inbjudna. RKC:s föreståndare Hans Caldaras inledde med att hälsa alla välkomna.

– Denna dag firas nu över hela världen med kärlek. Det är roligt att se att så pass många ändå är här, trots vädrets makter.

Hans berättade lite om bakgrunden till firandet, om det där berömda mötet i London för fyrtio år sedan.

– Den här dagen är viktig. Det handlar om värme och om att vi kan synliggöra oss själva i de flesta samhällena i världen.

Han berättade om den romska flaggan och hjulets betydelse. Han talade också om kulturcentrets betydelse för att väcka intresse för romer och romsk kultur.

Näste talare var Sveriges nye Integrationsminister Erik Ullenhag. Han hade dagen till ära lärt sig en romsk hälsningsfras.

– Te aven baxtalé, inledde han till allas förtjusning.

Han uttryckte sedan glädje över dagen.

– Romer är en av våra nationella minoriteter som är väl värda att fira, sade han.

Han fortsatte med att tala om den diskriminering romer lidit under genom historien.

– Det går inte att vara stolt över romernas historia, om de bortglömda Förintelse de blev utsatta för. Det är viktigt att minnas och vi i Sverige kan inte heller vara stolta. Här har romerna utsatts för en systematisk diskriminering från stat och myndigheter. Ett exempel är beslutet om sterilisering av romer och resande.

Han tala vidare om det utanförskap och diskriminering romer i Sverige fortfarande måste leva med.

– Jag kan inte förstå hur det känns att gå in i en affär och bli påpassad hela tiden, hur det är att söka jobb och de säger att ”Du får inte säga att du är rom”.

Jag och hela majoritetssamhället har en skyldighet att se till att all diskriminering upphör.

Domino Kai talade om årets tema som är volontärism.

– Viljan att ställa upp för en medmänniska som behöver din hjälp.

Han talade om integrationens villkor.

– Vi romer understryker behovet och betydelsen av att förbättra situationen för romerna och att driva på verkliga och synliga åtgärder. Vi är ofta vittnen till att romer försöker överleva, men de konfronteras konstant med försämring av sina grundläggande rättigheter. De utsätts för stereotyper, fördomar och diskriminering och det råder brist på åtgärder för att skydda deras kulturella och språkliga identitet. Många initiativ har startats och formellt stöd har ibland funnits, men fortfarande ser vi mycket tydligt skillnaden mellan minoriteter och majoriteter. Det är viktigt att vi alla samhällsmedborgare, oavsett grupp tillhörighet, beslutar oss för att integration måste ske på lika villkor. Du vet aldrig när det kan vara din tur att exkluderas.

Roger Hadad (fp) talade om glädjen över att arbeta med romska frågor.

Erik Ullenhag, Roger Hadad och Hans Caldaras i samtal.

– Jag är tacksam för att jag kan fira denna dag med er. Det är en dag som uppmärksammas i många av landets kommuner och jag är stolt över att den romska frågan har hamnat på agendan i Riksdagen. Det är ni själva som har sett till att vi har kommit dit vi är nu. Romer vill ha en dialog och jag hoppas att politikernas engagemang är uppriktigt, men det är fortfarande för få politiker som bryr sig.

Men Roger Hadad ser ändå positivt på utvecklingen.

– Det finns idag ministrar som tar

romernas situation på allvar och i Riksdagen har vi startat ett nätverk som håller debatten levande.

Lars Dimitri, ordförande i Romskt kulturcentrum, berättade om ett möte i Strasbourg som ERTF hade nyligen.

– Där sade man bland annat att vi svenska romer tillhör de mest integrerade romerna i världen. Men vi måste vara försiktiga, i bakgrunden lurar alltid assimilation, maskerad som välvilja.

Senare på eftermiddagen var det dags för fest med musik, dans och god mat på Romskt kulturcentrum i Gubbängen.

På Romskt kulturcentrum i Stockholm var det fullt av människor som firade.

ande flickor var del av underhållningen för de minsta besökarna medan den vuxna publiken fick njuta av romsk musik och dans framförd av Gipsy Brothers, Svarta Safirer, Pirav ti ternipe och Yasmine.

Till dagens ära hade Romska Kulturcentret i Malmö ställt fram en

Firandet i Malmö

Text och foto: Erland Kaldaras

Romska Kulturcentret i Malmö firade enligt tradition åter den romska nationaldagen med pompa och ståt. Platsen för genomförandet var Folkets Park i centrala Malmö och aktiviteterna var dukade

en efter en liksom maten och drycken som kulturcentret bjöd alla nationaldagsfirare på.

Clowner, fakirer, ansiktsmålning, hoppeborgar, hoppande hundar och försvin-

autentisk romsk trävagn som besökarna förtjust tittade in i. Vagnen är en av flera som centret bygger för att visa romernas boende och kulturhistoria i samband med nästa års 500-års jubileum.

Firandet lockade trots stormvarningar hundratals romer och svenskar som åter fick möjlighet att träffas och fira vår romska nationaldag 8 april.

8 april Uppsala

Romernas nationaldag i Uppsala inleddes med blåst och regn. Arrangör för evenemanget var Fred Francoise Taikon och hans förening Revansch till jobb.

Text och foto: Ann Eriksson

På gågatan vid Stora Torget i centrum möttes man av ett romskt tält bredvid Freds langosvagn. Vinden slet i tältet och regnet gjorde att många hastade förbi. Men så småningom tittade ändå solen fram och nyfikna förbipasserande tittade in i tältet. Är det indianer, undrade en liten pojke förhoppningsfullt.

Inne i tältet hade Ramona Taikon Melker arrangerat en romsk inredning med samovar, teglas, en romsk folkdräkt, kuddar och bolstrar. Dessutom fanns där en liten fotoutställning med historiska bilder av romer. På ett litet bord presen-

terades också böcker på romani chib.

Framåt eftermiddagen framträdde den finsk romska musikgruppen "Tro och hopp" under ledning av predikant Ossi Borg med kristna romska sånger. Ett gäng glada studenter dansade till musiken och stämningen höj-

des. Lite senare kom Marona Demeter och satte sig i tältet och spådde dem som så önskade.

Vid tretiden presenterade Ramona Taikon Melker, Marie-Claude Demetri och Ann Eriksson sin bok om Marie-Claude på Uppsala Stadsbibliotek för en mycket intresserad publik. Det blev många frågor och tillfälle att diskutera romska språket och romernas historia i Sverige.

Dagen avslutades med att Hasse Taikon spelade romsk och annan musik på dragspel.

På lördagen fortsatte festligheterna med att "Sagan om Sara", ett poesi och musikspel, framfördes under ledning av Karin Lampa.

Ramona och Marie-Claude piggade också upp förbipasserande med romska danser.

Tyvärr tog vinden partytältet så festen måste avslutas tidigare än beräknat.

Flaggan hissas i Göteborg

För första gången hissades den romska flaggan på en av Göteborgs stads flaggstänger utanför kommunalhuset på Gustav Adolfs torg. Tal hölls av kommunalrådet Thomas Martinsson (mp), Soraya Post och Bagir Kwiek. Aktivisten och Röda Korsarbetaren Ingrid Schiöler tilldelades utmärkelsen Hedersrom för sina insatser för romerna under fyrtio år.

Text och foto: ÉRG

Under snålblåst och regntunga skyar hade romerna i Göteborg samlats på Gustav Adolfs torg för att gemensamt fira den Internationella romerdagen. Vinden ven i högtalarna som var uppställda på torget. Skulle man verkligen kunna genomföra manifestationen? Femton minuter innan tolvslaget visade sig solen och torget fylldes av romer och andra intresserade. Manifestationen kunde börja. Traditionsenligt sjöngs den romska nationalhymnen Gelem, gelem av Vicia Wiszniewski och samtidigt som den romska flaggan hissades.

Soraya post var synnerligen rörd över att romerna fått ett erkännande i kommunen.

– Vi skapar historia här idag, sade hon med gråten i halsen. Detta är ett erkännande och det är stort. Jag har inga ord som kan beskriva vad jag känner. Många gånger har arbetet varit tungt, men när man får uppleva något som det som sker här idag känns det fantastiskt. Det känns extra roligt att se att så många romer kommit hit till torget

Foto: Tommy Wiberg

Thereza Eriksson och Bagir Kwiek sjösätter blomsterarrangemanget.

idag. Jag tror att det är första gången vi är så många som samlats för att fira denna dag.

Romerna i Göteborg har velat hissa den romska flaggan vid firandet av den Internationella romerdagen i många år, men kommunen har inte gett något tillstånd. Men nu har man en annan syn på den romska frågan. I kölvattnet efter kommunens remissvar på Delegationen för romska frågor betänkande, ser det positivt ut för romerna i Göteborg.

Bagir Kwiek, romsk aktivist från Göteborg, talade om den romska historien, om vandringen, förföljelser och slaveri.

– Med döden som ständig följeslagare har vi sökt en plats där vi kan vila våra trötta ben och finna skydd från världens misstänksamma blickar. Trots detta är vår romska historia en historia om att överleva, att övervinna och om att kämpa utan en tanke på att någonsin ge upp.

Även Bagir Kwiek var mycket nöjd med att den romska flaggan hissats i Göteborg.

– Vi är lyckliga över att vår flagga hissas av ett folk och en stad som räckt ut en hand till oss. Känslan av främlingskap börjar sakta suddas ut. Sakta börjar känslan av samhörighet växa fram. Vi är alla en del av denna stad. I och med denna

dag har Göteborgs historia sammanflätats med vår egen historia.

Lika positivt kändes det när kommunalrådet Thomas Martinsson talade till romerna på torget och gav dem stöd som en nationell minoritet i landet.

– Jag är stolt och ödmjuk över att få vara det kommunalråd som först representerar Göteborgs stad när vi äntligen hissar den romska flaggan på Gustav Adolfs Torg. Det har varit en resa på 40 år för denna vackra flaggas existens, från dess tillkomst vid den första romska världskongressen i London 1971, tills att den nu har nått den politiska maktens centra i allas vårt Göteborg, utanför kom-

munfullmäktiges hus Börsen. Att den romska flaggan vajar just på en av dessa paradstänger har framför allt ett symboliskt värde. Det är en symbol för något ”större”.

Han talade om den nationella minoritetsstatus romer har och stadens arbete med de mänskliga rättigheterna. Hans direkttolkades av Vicia Wiszniewski.

– Vi har under senare år förhoppningsvis påbörjat en resa där en sorts mellankulturell dialog äger rum i vårt samhälle. Det kan inte förväntas att romer, som under århundraden öppet diskriminerats, föraktats och förföljts i Sverige, över en natt

ska känna full delaktighet i denna dialog. Men att se olika kulturer som likvärdiga och jämngoda är en god startpunkt.

Thomas Martinsson talade om den mångkulturella innebörd som den romska flaggan har.

– Den romska flaggan symboliserar ett Sverige och ett Göteborg där människor har olika bakgrund, något som gärna får synliggöras. Till skillnad från vad många säger så hävdar jag att Sverige aldrig varit så homogent som det påstås. Det är snarare så att majoritetssamhället och dess sociala tryck har varit ovanligt starkt i vårt land och inte gjort det möjligt för nationella minoriteter eller andra

Det var många romer som tagit sig till Gustav Adolfs torg.

minoriteter för den delen att få existera parallellt.

Han avslutade med att tacka alla aktivister som arbetat för den romska frågan.

– Jag vill tacka er som ihärdigt arbetat och arbetar med att lyfta de romska minoriteternas rättigheter och vidareutvecklar de olika romska identiteterna, kulturerna och språkvarianterna för ett rikare Sverige.

Bagir Kwiek, ordförande i föreningen Nevo trajo, som var arrangör av

dagens firande på torget delade också ut utmärkelserna årets Hedersrom ut till Ingrid Schiöler från Göteborg.

– Denna historiska dag i Göteborg har vi romer i Göteborg enats om att utdela en hedersutmärkelse till en människa som har betytt mycket för oss romer och som genom sitt arbete gjort att en dag som denna blivit möjlig. Det är en kvinna som i fyrtio år har kämpat och slitit för romernas rätt över hela världen. Redan i början av sjuttioalet arbetade hon som familjepedagog för romer. 1983 reste hon med en romsk delegatikon till romernas ursprungs-

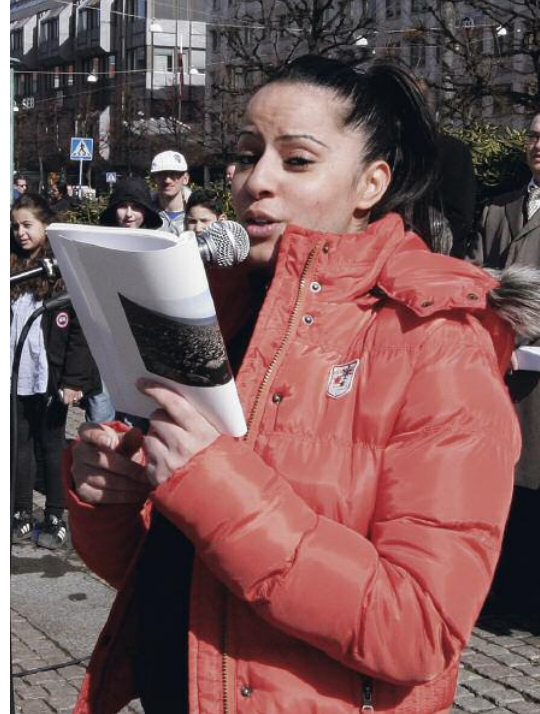

Wicia Wiszniewski, konferencier och Thomas Martinsson.

land, Indien, där hon fick träffa Indira Gandhi. 1987 satt hon med i Nordiska Zigenarrådet och hon har arbetat för Röda korset fram till 2009 med framförallt romer. Hon är lika aktiv idag som för fyrtio år sedan. Hon har vunnit vår tillit och vår respekt. För hennes outtröttliga arbete i kampen för romers rättigheter är vi stolta över att ge henne titeln Hedersrom och räkna henne som en av våra egna.

Ingrid Schiöler så märkbart röd ut.

– Jag är oerhört hedrad för den här utmärkelserna. Detta är inte slutet av min gärning, utan detta är en sporre att

En elev från Agensbergs folkhögskola läser dikt.

fortsätta att kämpa för romernas rättigheter och framförallt för romers rättigheter utanför Sverige i de olika europeiska länderna i Balkan där många romer far väldigt illa. Vi får inte glömma att romers rättigheter inte är självklara ens idag, så vi fortsätter kampen.

Ett blomsterarrangemang till formen av den romska flaggan bars ceremoniellt tvärs över torget till Fattighusåns vatten där den sjösattes och seglade iväg mot Göta älv.

Dagens romska firande i Göteborg avslutades på Röhsska museet med vernissage, mat och mingel.

Bagir Kwiek, Ingrid Schiöler och Bobby Sarov, alla från Göteborg.

Mingel och vernissage på Röhsska museet.

“
Jag vet att
“zigenare” inte
vill arbeta.
“Zigenska”
föräldrar lär
sina barn att
stjåla åtminstone
en gång i sitt liv.
”

Teatern som verktyg

Domino Kai reste ner till Budapest, Ungern, för att se premiären på “En Europeisk historia” av Robert Jelinek, i regi av Judit Benedek. Produktionen, som spelas på Teater Kolibri, ingår i SOS – romer ett projekt om attitydförändring. Teatern ingår i projektet tillsammans med Teater De Vill, É Romani Glinda och Sveriges Internationella Roma Filmfestival i Stockholm.

Text och foto: Domino Kai

Syftet med projektet är att med teatern som redskap öka på kunskapen och förståelsen för romernas liv och tradition och att de därmed ska få samma rättigheter och skyldigheter som alla andra medborgare i majoritetssamhället. Avsikten är även att påvisa den vardagliga diskriminering och uteslutning som de allra flesta romska barn och ungdomar möts av, samt att få till en debatt i skolor bland barn och ungdomar om lika rättigheter och värde för alla.

Den ekonomiska situationen i Ungern är mycket svår och många jag pratade med vittnade om hur hårt kultursektorn drabbats och att flertalet teatrar fått dra ner på utbudet av föreställningar, då utlovade medel nekats. När tiderna är svåra kommer alltid fördomarna till ytan och

man letar syndabockar. Så även i Ungern där romernas situation förvärrats väsentligt under de dryga 20 år som gått sedan murens fall.

Talade även med pjäsens regissör Judit Benedek, och frågar henne hur hon ser på romernas situation i landet efter att högerpartiet FIDESZ vann valet 2010, och det ultranationalistiska partiet Jobbik blivit inröstade i parlamentet.

– Situationen är horribel för romer, judar och andra minoriteter. Mest för romer. Ingen vet vad som kommer att hända framöver. Nu ligger även ett kontroversiellt förslag på en ny författning vad gäller pressfriheten. Detta har kritiserats hårt av EU.

Men landets premiärminister Victor Orbán pratar hellre om att vända Bryssel

ryggen än att ta in och värdera kritiken.

– Orbáns hållning betyder bland annat att Ungern sakta men säkert stramar åt den redan ohållbara situationen för minoriteters rättigheter i landet och deras möjligheter till ett lika värdigt liv som majoriteten. Alla måste säga ifrån och teatern är mitt sätt att säga ifrån genom att skapa en pjäs med ett budskap om alla människors likarätt. Det positiva i Ungern idag är att många teatrar har pjäser med romskt tema på repertoaren, det hade de inte när jag initierade SOS-projektet för fyra år sedan. Det har naturligtvis med det hårdnade klimatet att göra, säger Judit.

Pjäsen handlar om två bröder som blir beskyllda för att ha knivhuggit borgmästarens dotter. Den yngre brodern, Miklós, spelad av David Csányi, en ung romsk skådespelare med teaterhögskoleutbildning, har i hemlighet haft ett förhållande med borgmästarens dotter, Emilia. Miklós och Emilia bestämmer sig för att aldrig yppa för någon om sin kärleksaffär, för vem skulle tro dem, eller acceptera en dylik relation. Bröderna tar sin tillflykt till kyrkan, där den kvinnliga prästen till

att börja med vill lämna ut dem. Det är den kvinnliga prästens fromhet som seg-
rar till slut och hon får sila sina fördomar
genom brödernas filter. Men även bröder-
na får fundera över sina liv och värder-
ingar. Mötet mellan prästen och bröderna
är en slags upptakt till en möjlig dialog
mellan romer och en representant för
majoritetssamhället. I slutet av pjäsen
kommer en medlare in i kyrkan och
försöker få Miklós att erkänna sitt brott,
ett brott han inte begått, eller är brottet
kanske att ha förälskat sig i borgmästa-
rens dotter? När Miklós och medlaren är
ensamma försöker han med olika gemena
metoder få Miklós att erkänna. Till slut
skär sig medlaren i handen och skyller på
att Miklós försökte mörda honom. De
andra blir osäkra inför Miklós skuld eller
oskuld. När det är dags för medlaren att
gå till gruppen utanför kyrkan, ber han att
få tillbaka halsbandet Miklos har stulit,
enligt medlaren, av borgmästarens dotter.
När brodern tar den från Miklos och ger
den till medlaren sticker medlaren kniven
i brodern som faller ihop, tillsynes livlös,
på golvet, "Öga för öga, tand för tand",
säger medlaren och lämnar kyrkan.

Detta öppna slut, med rök som väller
in i kyrkan, är inledningen till dramaar-
betet när ungdomarna/publiken ska avgö-
ra om hur det slutade och vad det var
som egentligen hände.

Pjäsen var otroligt talande för oss åhö-
rare med både skratt och tårar, även för
mig som inte förstår ungerska.

Det har varit ett stort medieintresse
kring produktionen/projektet. Flertalet
radio- och TV-kanaler vill visa att det går
att prata om det mest tabubelagda, nämli-
gen fördomar, och kanske kan dylika
projekt skapa en attitydförändring.

Mitt under premiären reser sig en man
på andra raden med stor bestämdhet och
går ut frysande. Många tror att det kan
ha varit någon rapportör åt Jobbik, men
kanske var det bara en av alla paranoida
känslor som så lätt dyker upp i ett land
som så länge kämpat mot fördomar som
drabbar romer.

När jag under premiärfestens mingel

möter David Csányi, som spelar Miklós,
kan jag inte låta bli att fråga hur han ser på
situationen för romer i Ungern idag. Han
skakar på huvudet och ser ner i golvet.

– Det är svårt, säger han och suckar.
Det har blivit svårare att leva här som
minoritet. När jag tog tunnelbanan till
teatern idag, var det några killar som bör-
jade skrika "Ut med zigenaren!" när de
såg mig. Det är inte lätt. Rasismen är så
stark och tydlig att man kan ta på den,
fortsätter han. Vi i ensemblen är medvet-
na om att ungdomarna i publiken kan
reagera negativt, därför är det så viktigt
att prata med dem, och det gör vi i form
av en dramaverksamhet som utförs av
professionella dramapedagoger efter
varje föreställning.

Innan jag lämnar teatern frågar jag en

vän till en av skådespelarna, vad han tror
är skälet till att situationen ser ut som
den gör. Svaret han ger får mig att baxna,
jag tror inte att det är sant det jag hör.

– Jag vet att "zigenare" inte vill arbeta.
"Zigenska" föräldrar lär sina barn att
stjäla åtminstone en gång i sitt liv".

Jag ryser. Vart är mänskligheten på väg?
Vad gör han här om han tycker som han
gör? Jag blir så chockad att det enda jag
får fram är att mina föräldrar inte lärde
mig att stjäla, samt att om det var något
jag såg under min uppväxt, var det att
mina föräldrar arbetade hårt för att vi barn
skulle få det bra. Responsen från ungraren
var totalt noll, ingen reaktion alls. Jag
gick därifrån med mycket tungt sinne och
med samma tanke som malde i huvudet:
När slutar vi att vara fel i andras ögon?

ROMSK

TEMAEFTERMIDDAG

MALMÖ 17 MAJ 2011

Regeringen har initierat och ska ta fram en så kallad vitbok som ska ge en samlad bild av offentliga aktörers övergrepp och kränkningar mot romer under 1900-talet. Arbetet leds av fd DO Katri Linna. Hon kommer att presentera uppdragets ramar och utifrån dessa resa ett antal frågeställningar i syfte att få inledande synpunkter och för att skapa vidare dialog kring projektet.

Forum för levande historia har Kulturdepartementets uppdrag att, utifrån betänkandet Romers rätt - en strategi för romer i Sverige (SOU 2010:55), utreda hur romers kultur och språk kan få en starkare ställning än idag. Uppdraget genomförs av Lars Lindgren.

SYFTE:

- Sprida kunskap om två pågående statliga projekt
- Inhämta synpunkter i arbetet
- Få igång en dialog om det fortsatta arbetet

MÅLGRUPP:

- romer, forskare, romsk media och andra initierade.

ARRANGÖRER:

Samarrangemang mellan Romskt Informations och Kunskapscenter, Forum för levande historia och Arbetsmarknadsdepartementet.

MODERATOR:

Marian Wydow, RIKC

PROGRAM:

- Inledning, Mujo Halilovic RIKC
- Presentation av uppdraget hos Forum för levande historia om hur romers kultur och språk kan få en starkare ställning än idag, Lars Lindgren FLH
- Presentation av Vitboksprojektet, Katri Linna Arbetsmarknadsdepartementet
- Grupparbeten och summering
- Arbetet framåt och avslutning

PLATS:

Malmö stad komvux Södervärn
Spårväggsgatan 9

TID:

17 maj kl 13.00 -16.00

Välkomna!

Romers rättigheter

Ny rapport från DO

Så kom den äntligen, DO:s rapport Romers rättigheter. På en pressträff berättade Heidi

Pikkarainen, som skrivit det mesta, och Håkan Sandesjö, tillförordnad DO, om innehållet och målsättningen. Rapporten visar hur diskrimineringen ser ut men också att romer kan få upprättelse när rättigheter kränks.

Text och foto: Bengt O Björklund

Mellan 2004 och 2010 fick DO cirka 230 anmälningar från romer. Sju av dessa anmälningar har avgjorts i domstol och ett 20-tal har lösts genom en förlikning med motparten.

– En analys av anmälningarna och rättsprocesserna visar att antiziganismen är en del av många romers vardag. Det är allvarligt med tanke på att diskriminering påverkar romers möjligheter att ta makten över sina egna liv, säger Heidi Pikkarainen, utredare på DO.

70 procent av anmälningarna från romer kommer från kvinnor. De flesta av dessa anmälningar handlar om att kvinnorna upplever diskriminering i affärer när de ska handla mat eller kläder, alternativt ska ta in på hotell eller besöka restauranger.

Runt 20 procent av anmälningarna handlar om diskriminering på bostadsmarknaden, både vad gäller förmedling av hyreslägenheter och köp av bostadsrätter. Diskriminerande beteenden och trakasserier från hyresvärdar eller grannar anmäls också.

– Diskriminering på bostadsmarknaden får allvarliga följder. Det påverkar romska barns möjligheter till kontinuerlig skolgång, vilket i sin tur bidrar till svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden, säger Heidi Pikkarainen.

Ungefär 20 procent av anmälningarna handlar om att romer upplever sig diskriminerade vad gäller handläggning och bemötande inom socialtjänsten.

– När det gäller frågor om bemötande

inom socialtjänsten kan medling vara ett bra sätt att komma vidare. Ärenden som rör socialtjänsten är oftast svåra att driva, säger Heidi Pikkarainen.

Ett växande antal anmälningar rör upplevelser av diskriminering i samband med omhändertagande av barn enligt LVU, lagen om vård av unga.

Däremot är det få anmälningar som rör romska barns villkor i skolan, liksom diskriminering inom arbetsliv, hälso- och sjukvård eller rättsväsende.

– Det låga antalet anmälningar gällande skolan bör ses mot bakgrund av att många romer saknar förtroende för myndigheter och har historiska erfarenheter av hur skolan har behandlat romska barn, säger Heidi Pikkarainen. Många romer tror att en anmälan mot en skola kan bidra till en ökad utsatthet för barnet.

DO har ett antal förslag till åtgärder för att främja romers rättigheter. Några av dem handlar om myndighetens fortsatta arbete, andra riktar sig till olika nyckelaktörer. Man planerar utbildningar för att stärka romers kunskap om skyddet mot diskriminering och ett ökat samarbete mellan DO och ett antal myndigheter som Brå, Socialstyrelsen och Skolinspektionen. Möjligheter för ideella organisationer att söka medel för att driva rättsliga processer.

– Talerätten omfattar ju nu även intresseorganisationer, men för att de ska kunna driva processer krävs det pengar.

Heidi Pikkarainen och Håkan Sandesjö.

Det borde finnas en fond där de kan söka, tycker Heidi Pikkarainen.

Rapporten förespråkar ett starkt stöd till romska intresseorganisationer både ekonomiskt och kunskapsmässigt och ökad transparens när det gäller förmedling av bostäder.

– Det borde finnas en informationsplikt även på bostadsmarknaden. Det skulle leda till en större transparens.

Även ökad forskning om diskriminering föreslås.

– Framförallt måste lokala aktörer på kommunal nivå ta ansvar för att romer inte utsätts för diskriminering. Det är i vardagen som många av rättigheterna förverkligas, säger Heidi Pikkarainen.

Håkan Sandesjö berättade om vad som kommer att hända i år.

– Nu har vi lagt ett aktivitetsprogram för att påvisa de strukturer som hindrar romer att få tillgång till sina rättigheter. Vi kommer att ha kontakter med en romsk referensgrupp. Det är viktigt att vi passar på nu när rapporten är aktuell. Vi kommer att arbeta med olika nätverk och vi kommer att presentera rapporten för arbetsmarknadsministern. Inom kort kommer vi att ha dialogseminarier i Göteborg och Malmö. Till hösten blir det i städer norrut. Vi kommer också att medverka på MR-dagarna i år.

EU-sossar kritiserar romastrategi

Bara några dagar innan romernas nationaldag den 8 april, presenterade EU-kommissionen sin strategi för hur romers utanförskap ska bekämpas. Bland annat fastställer man mål för EU:s medlemsstater vad gäller utbildning, sysselsättning, hälsovård och bostäder.

– Vi välkomnar visserligen att Kommissionen antagit en strategi men är mycket besvikna över bristen på konkret innehåll. Den bedrövliga hanteringen av romer och deras utanförskap är en fråga som den socialdemokratiska gruppen jobbat hårt för att förändra i många år, säger europaparlamentariker Anna Hedh (S).

Strategin innehåller nästan inga nyheter och har till stora delar samma mål som tidigare. En mycket allvarlig brist är att

den inte ställer krav på att romers delaktighet i genomförandet, vilket gör att de riskerar att utelämnas helt när strategin verkställs. Den akuta situation för romer, som på många håll i Europa blir utsatta för hatbrott, nämns inte heller. I Ungern har det fascistiska partiet de senaste veckorna hotat och trakasserat byar med romsk befolkning. I Frankrike genomfördes i somras massavisningar av romer, men även i Sverige genomförs olagliga avvísningar av romska EU-medborgare.

– EU och medlemsstaternas regeringar måste agera och kräva att den ungerska regeringen omedelbart vidtar åtgärder för att stoppa hatmarschern och att regeringen skyddar alla sina medborgare, inklusive dem med romsk bakgrund,

säger Anna Hedh med eftertryck.

– Samtidigt kan inte den svenska regeringen låta bli att agera på hemmaplan och bara peka finger åt andra. Man måste kratta på sin egen bakgård innan man kritiserar grannen. Den svenska regeringen har en del att förklara vad gäller den senaste tidens olagliga utvisningar, fortsätter Anna Hedh (S).

Anna Hedh och den socialdemokratiska gruppen fortsätter att driva på hårt för att EU-kommissionen och medlemsstaterna inte bara ska genomföra strategin utan även förbättra densamma.

– Vi kan inte luta oss tillbaka och invänta strategins resultat, vi måste agera nu för att bryta romers utanförskap, avslutar Anna Hedh.

Romernas nationaldag och Stockholm får skämmas

Imorgon firar romerna sin 40:e nationaldag, och det vore ett utmärkt tillfälle för Stockholms stad att visa handlingskraft i att förbättra romernas situation.

Länsstyrelsen är kritisk till Stockholms stads arbete för att förbättra romernas situation och vi kan inte annat än instämma i den kritiken. Vänsterpartiet i Stockholms stad har lagt förslag om prioritering av den romska frågan för såväl 2010 som 2011 års budget utan någon som helst respons från den sittande majoriteten.

Den sittande majoriteten i Stockholm har hittills svarat avfärdande på Vänsterpartiets förslag genom att hänvisa till en nämnd som inte ens funnits när svaret skrevs, eller till en statlig remiss som väntas dröja.

Integrationsberedningen klarade inte av att ens träffa minoritetsgrupperna under hela den förra mandatperioden inte. De åtgärder som måste till ska också förankras och återrapporteras till den

romska gruppen och kommunfullmäktige. I en debattartikel som publiceras inom kort på Newsmill beskriver Ann-Margarethe Livh mer ingående vilka åtgärder som krävs.

– Den 8 april 2011 skulle kunna markera starten på ett verkligt arbete för att förbättra romernas situation i Stockholm. Enligt länsstyrelsen skyller staden ifrån sig på att de inte kan hitta romerna. Om Sten Nordin behöver hjälp så kan jag gladeligen förmedla kontakten till romska organisationer, säger Ann-Margarethe Livh, oppositionsledare (V).

– Arbetet med att stärka romernas kultur måste göras i nära samarbete med alla de engagerade romska kulturarbetare som idag gör ett fantastiskt jobb trots små resurser. Ett första steg som vi föreslagit i kulturnämnden är att ge långsiktigt stöd och ökade resurser till Romskt kulturcentrum, säger Ann Mari Engel, vice ordförande i kulturnämnden (V).

Kvinna diskriminerad av hyresvärd

En romsk kvinna i Linköping fick uppmaningen av sin hyresvärd att inte bära kläder ”som finska zigenare har” eftersom hennes grannar ”inte tålde det”.

Den unga kvinnan betalade hyran i tid, hade inte uppträtt störande och aldrig fått några anmärkningar från sina grannar.

Efter besöket kände sig kvinnan stressad av att bo i lägenheten och var rädd för att gå ut. Till slut sa hon upp lägenheten och flyttade hem till sin mamma.

DO stämmer hyresvärderna och kräver 100 000 kronor i diskrimineringsersättning till kvinnan. Hyresvärderna har inte velat ingå en förlikning för att lösa tvisten.

– Det här fallet är ytterligare ett tragiskt exempel på vad romer i det svenska samhället alltför ofta riskerar att få uppleva. Det är dags för alla näringsidkare, inte minst hyresvärdar, att göra upp med sina fördomar och ta steget in i 2000-talet, säger DO:s processförare i ärendet, Anders Wilhelmsson.

Ungerns tuffa utmaning

Den ungerska regeringen står inför sin tuffaste utmaning hittills med att kyla ner de etniska spänningarna i landet. Rättegången mot de fyra män som misstänks ha mördat bybor under 2008 och 2009 har just börjat. Den har fått en mycket mer måttlig uppmärksamhet än den pågående rättegången för mordet på handbollsspelare Marian Cozma, som enligt uppgift mördades av romska ligister. Samtidigt utlöste marscher av organisationen "Civilgardet för en bättre framtid" i byn Gyöngyöspata nya politiska debatter om den romska frågan. Även om marscherna har avslutats utan några allvarliga våldsincidenter, kokar det under ytan och ytterligare marscher planeras i andra byar. Nästa stopp är

Hajdúhadház, en stad som också har en hög andel romer.

Organisationen Civilgardet för en bättre framtid, en efterträdare till det Ungerska gardet (Magyar Garda) menar att de tar ett kliv framåt för att "försvara majoriteten" från den ökande kriminalitet som begås av romer på olika platser. I detta syfte tog de praktiskt taget full kontroll över gatorna i Gyöngyöspata och ifrågasatte öppet statens monopol på att skipa rättvisa, i ett försök att agera som polis, åklagare och domare på en gång. Jobbik stödjer öppet denna rörelse som till skillnad från sin föregångare inte är förbjudet. Jobbiks ledare Gábor Vona organiserade ett massmöte i Gyöngyöspata i början av

mars, då han uppmanade regeringen och denna organisation att stoppa "romernas terror". Detta ligger i linje med de politiska verktyg som Jobbik har använt hittills: att provocera staten och dess institutioner, och avslöja deras oförmåga att hantera dessa frågor (ofta med framgång). Jobbik använder sig av en syndabocksideologi som beskriver alla sociala konflikter i termer av romer och icke-romer kontroverser, och eldar på konflikterna i landet med marscher och massmöten. Erfarenheterna hittills visar att Jobbik är det enda parti som kan tjäna på striden mellan romer och icke-romer, så dess strategi är att provocera och fördjupa sådana konflikter.

Enheten för minoritetsfrågor på Länsstyrelsen i Stockholms län

Sedan den 1 januari 2010 har Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget ett gemensamt nationellt uppdrag att:

- **samordna** de minoritetspolitiska målen och följa upp så att minoritetspolitiken genomförs,
- **synliggöra** de nationella minoriteterna och sprida kunskap om deras rättigheter,
- **fördela** statsbidrag till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli,
- **fördela** statsbidrag till nationella minoriteters riksorganisationer.

Länsstyrelsen har också ett tidsbegränsat uppdrag att:

- **ge stöd** till kommuner som påbörjat ett utvecklingsarbete med den romska minoriteten,
- **förmedla kontakter** mellan den romska minoriteten och ansvariga myndigheter.

För mer information

www.lansstyrelsen.se/stockholm/minoriteter
eller www.minoritet.se

Kontakt

minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

BÖCKER

Sofia Z 4515 ges ut på engelska

Mantra Lingua är ett unikt bokförlag som ger ut flerspråkiga böcker, alla med parallelltext på engelska. Förlaget ligger i London och ägs av Mishti Chatterji och hennes bror.

Text: Gunilla Lundgren

Syskonen Chatterji kommer från en bengalisk familj, de växte upp i Burma och Indien och kom till England som vuxna. Mishti Chatterji utbildade sig till advokat, men när hon fick barn och upptäckte att barnböckerna inte speglade det mångkulturella engelska samhället, bytte hon yrkesbana. Hon ville att hennes son- och alla barn- skulle få bra barnböcker att identifiera sig med, och eftersom sådana böcker inte fanns började hon själv ge ut dem. Nu har hon flera anställda och ger ut böcker på 48 språk!

jag vill att böckerna ska vara inkluderande, säger Mishti Chatterji. De ska ha hög kvalitet, både vad gäller text, bild och budskap. De ska tilltala barnen genom att ha fint papper, bra formgivning, välgjorda illustrationer.

Bibliotekarie Karin Sohlgren, som arbetar på Rinkeby bibliotek, inledde för några år sedan ett samarbete med Mantra Lingua för att tillgodose behovet av barnböcker på somaliska och svenska. Nu har Karin Sohlgren gått vidare genom ett eget förlag, "Ndio Kultur och kommunikation" som vill bidra till att sprida Mantra Linguas idéer och teknik. Tack vare detta finns flera av förlagets titlar nu på svenska. Några av böckerna kan man lyssna på via Skolverkets webbsida "Tema modersmål". Dessutom finns en "magisk penna- The Talking Pen". Med hjälp av denna "magiska penna" kan man både lyssna på och läsa boken samtidigt. Tekniken är lätt att använda, även yngre barn kan själva hantera pennan. Samtidigt fungerar tekniken för alla åld-

rar och kan bli särskilt betydelsefull för människor med lässvårigheter.

År 2006 utkom serieboken "Sofia Z 4515" här i Sverige, en bok jag skrev tillsammans med Sofia Taikon, och som handlar om hennes liv som fånge i koncentrationslägret Auschwitz. Amanda Eriksson illustrerade. Eftersom så litet skrivits om romernas öde under Andra Världskriget väckte boken uppmärksamhet

när den kom ut på det lilla kvalitetsförlaget Tranan. Jag gav boken till den engelska poeten och sångerskan Janna Eliot som översatte den utan att kunna svenska! Janna Eliot ingår i den brittisk/romska kulturkretsen, hon uppträder på skolor och bibliotek med romsk sång och dans och hon letade sig fram till en mycket poetisk översättning med hjälp av den romska och svenska texten. För att genomföra detta krävdes ett stort engagemang och månaders ideellt arbete. Karin Sohlgren gav i sin tur boken till Mantra Lingua och till min stora glädje har nu Mantra Lingua beslutat sig för att publicera Sofias livsberättelse på engelska och romani.

När jag träffade Mishti Chatterji i London i februari sa hon: "Det är en mycket angelägen bok, och det är en hjärtesak för mig att ge ut den!" Till den engelska utgåvan kommer Janna Eliot att läsa in texten.

Bokens redaktör Ernesto Priego kom-

mer från Mexiko. Med sin blandade judisk-romsk-spansk- latinamerikanska bakgrund är han en typisk anställd på Mantra Lingua. Ernesto är expert på historiska grafiska romaner. Han är mycket imponerad av Amanda Erikssons teckningar: "De är skickligt gjorda och visar samtidigt respekt för Sofia Taikons liv och den romska kulturen". För Ernesto är arbetet med "Sofiaboken" betydelsefullt av flera skäl, dels för innehållet, dels för att det är den första tecknade serieboken som Mantra Lingua ger ut.

Bokens engelska text är granskad av Donald Kenrick och Adrian Marsh och Adrian Marsh har även skrivit några inledande sidor om den romska befolkningen i Storbritannien under Andra Världskriget. Bokens utkomma våren 2011 och jag hoppas att samarbetet med Mantra Lingua kan fortsätta så att fler romska böcker kan komma ut på flera språk.

Ian Hancock

– en farlig rom

Den romske professorn Ian Hancock är ett välkänt namn både bland lingvister och bland de som engagerar sig i Romani studies. Han är en kontroversiell figur på många sätt, kanske främst för sin outtröttliga kamp för romers rättigheter världen över och för sin starka kritik mot alla icke-romska romaexperter som talar för romerna.

*Nu har Dileep Karanth, en av hans före detta elever samlat ett antal av hans essäer i boken *Danger! Educated gypsy* (Fara! Utbildad rom).*

Text och foto: Bengt O Björklund

I sitt förord berättar Dileep Karanth om Ians brokiga bakgrund, om hur han föddes i England av en romsk pappa och mamma med resandebakgrund. Hur familjen flyttade till Kanada, där Ian inte trivdes, och hur han lyckades ta sig tillbaka till England när han var 19 år. Dileep berättar om tiden när Ian bodde med invandrare från Sierra Leone, om hur han fascinerades av deras oskrivna språk krio, och hur han började teckna ner det. Det var detta arbete som senare ledde till att han fick börja studera på Londons universitet med inriktning just på krio.

Det är en brokig samling essäer som handlar om allt mellan den egna familjens historia till belysandet av romernas historia, deras kultur och språk.

Avsnittet Om romskt ursprung och etnicitet, är intressant av många orsaker, men kanske främst för att han här har omvärderat sina tidigare ståndpunkter. Han talar här om de tre olika utvandringarna från Indien och de tre olika grupper-

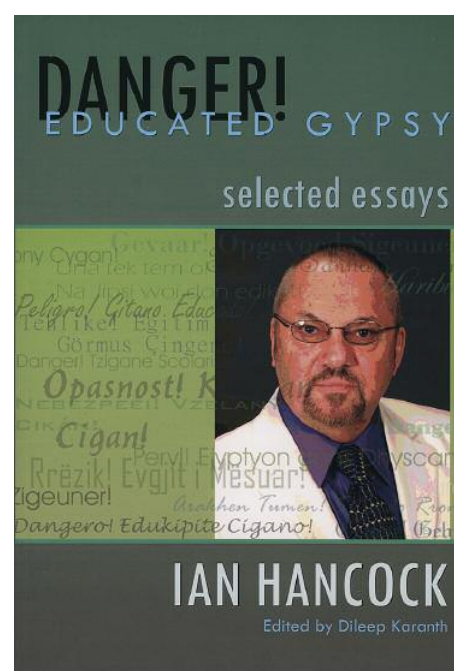
na Domari, Romani och Lomavren och skillnaderna i deras språk.

Detta är en faktaspäckad bok och en bok full av roliga, sorgliga och intressanta anekdoter.

Ian Hancock är professor i lingvistik på Texas universitetet i Austin. Han var den första romen i England att få en doktorshatt 1971. Han blev också hedersdoktor vid humanistiska fakulteten Umeå universitet 2005. På universitetet i Austin har han ett jättelikt arkiv där det mesta som skrivits om romer finns. Ian Hancock spelade också en stor roll vid den berömda konferensen i London 1971 när man fastställde flaggan och hymnen.

Dileep Karanth är numera föreläsare i fysik, men med sitt stora intresse för indiska språk fortsätter han att studera den tidiga utvecklingen av hindi och urdu och dess betydelse i det romska språket.

Danger! Educated gypsy
University of Hertfordshire Press, 2010

Roger Haddad, Mersina Ahmeti, Erland Kaldaras, Robert Krstic, Angelina Dimitri Taikon, Hans Caldaras och Tiina Kiveliö.

Riksdagspolitiker bildar nätverk för romska frågor

Sedan i höstas finns det ett tvärpolitiskt nätverk för romska frågor i Riksdagen. Initiativtagare är Roger Haddad (fp) som tidigare var ordförande för det lokala Romska rådet i Västerås. I slutet av april arrangerade nätverket ett seminarium där bland andra EU-minister Birgitta Ohlsson talade.

Text och foto: Bengt O Björklund

Under inledningen berättade Roger Haddad om nätverket och sitt eget engagemang i den romska frågan.

– Det finns ett engagemang bland politikererna nu i dessa frågor och det har funnits ett samarbete med romer under de senaste tio åren. När Delegationen för romska frågor avslutade sitt arbete blev det på något sätt ett glapp, som om alla gick och väntade på att något skulle hända. För att hålla frågan levande startade vi detta nätverk i Riksdagen i oktober förra året och vi träffas varannan månad. Vi kände att vi ville göra något. Just nu är vi femton politiker från fem olika partier.

Roger Haddad menar att syftena är att både samla in och sprida kunskap, att utveckla dialog och finna kanaler till politiska företrädarna på alla nivåer.

– Vi vill hålla frågan på agendan, bidra och uppmuntra.

Grunden för nätverkets agerande ligger i Delegationen för romska frågor betänkande Romers rätt, den vitbok som är på gång och den skrivelse regeringen håller

på med i frågan.

Birgitta Ohlsson såg nöjd ut.

– Det är mycket roligt att detta nätverk har bildats. Tvärpolitiska nätverk är alltid spännande.

Hon fortsatte med att tala om romers situation och politikernas ovilja att göra något åt deras utsatta ställning.

– Romer har alltid marginaliserats. Det har funnits politiker som intresserat sig, men prioriteten har varit mycket låg. För mig har prioritetsfrågan varit att få ministrar inom EU att ta upp romers situation på agendan. När jag först tillträdde som EU-minister och sade att romer behandlas som skräp fick jag mycket kritik av högt uppsatta politiker, men så här i efterhand har jag fått rätt, sade Birgitta Ohlsson.

Hon talade om den aktualitet romers situation har just nu på grund av Italiens och Frankrikes ageranden förra året.

– Nu måste vi ta till vara på det fokus som fortfarande finns. På de ministermöten jag har varit på talar man fortfarande

generaliserande om romer. Det finns en stor social acceptans i att tala nedlåtande om dem. Vi får inte glömma att romer är de mest marginaliserade. Istället för att klaga på tiggande romer måste vi förstå varför de tigger.

Birgitta Ohlsson tog även upp frågan vart alla pengar som satsas på romer tar vägen.

– Det har funnits mycket pengar att satsa på romer, men de har gått till helt andra saker. Det är dags nu att syna vart pengarna har gått, sade Birgitta Ohlsson.

Hans Caldaras uttryckte vad många aktiva romer känner efter årtionden av kamp i marginalen, en slags uppgivenhet, eller trötthet.

– Det är märkligt att jag ska behöva sitta här i Riksdagen år 2011 och tala om romers rättigheter. Men romer är fortfarande måltavlor för fördomar och diskriminering. Det är sorgligt att jag fortfarande behöver berätta vår historia om och om igen.

Han fortsatte med att berätta om Romskt kulturcentrum i Stockholm. Han talade också om synen på romer som är så svår att ändra, kanske främst av ovilja att ens vilja förstå.

– Vi ses som en kollektiv byk, men vi är en mångfald, en flora av olika nationaliteter och vi tillhör det land där vi bor.

Hans Caldaras talade också om de romska barnen och ungdomarna.

– Faran är stor att de romska barnen och ungdomarna tappar tron på framtiden. De ser hur svårt det är för någon

med romskt namn eller utseende att få arbete, så varför bry sig? Varför lägga ner tid på en utbildning som i slutändan ändå inte leder till ett jobb?

Erland Kaldaras, ordförande i Romska ungdomsförbundet, RUF, hade med sig fyra romska ungdomar. Han talade om romska ungdomars situation.

– De romska ungdomarna är viljestarka och de är den största gruppen. Två tredjedelar av alla romer i Sverige idag är ungdomar. I RUF finns det 2 500 ungdomar som vi arbetar med för att ge dem möjlighet att påverka och medverka.

Han lyfte frågan om romska modersmåls lärare.

– Där det finns romska lärare och pedagoger ökar antalet romer som klarar av skolan. Där jag själv bor, i Malmö, är situationen dyster. Det finns två modersmåls lärare på tusen romska skolbarn. Det är viktigt att förstå att en investering på romska ungdomar ger så otroligt mycket tillbaka.

En av de ungdomar som följt med var Robert Krstic.

– Jag går i skolan och jag vill bli lastbilschaufför. Mina föräldrar har stöttat mig, men det finns fortfarande många romska ungdomar som gifter sig tidigt och lämnar skolan. Jag går nu på andra året i gymnasiet.

Mersina Ahmeti går i skolan i Örebro.

– Jag går sista året i gymnasiet och jag vill arbeta med barn. Jag vill inte gifta mig tidigt. Det finns idag många romska ungdomar som vill utbilda sig och komma in i arbetslivet. Vi vill ha samma rättigheter som alla andra och vi vill ha mer frihet.

Milan Trajkovic är sjutton år och studerar i Borås.

– Min mamma ringde idag och berättade att jag har kommit in på fordonsprogrammet.

Spontana applåder bröt ut.

Den sista ungdomen var Adela Ibrahim, 18 år.

– Jag vill jobba som socionom och hjälpa andra. Jag vill också medverka till en förändring av synen på oss.

Tiina Kiveliö berättade om

Länsstyrelsen arbete med den romska frågan. Hon var ombedd att tala om goda exempel.

– Ett positivt exempel är att det idag finns många fler politiskt aktiva romer och det finns ett antal kommuner som arbetar intensivt med den romska frågan. Men det finns fortfarande kommuner som hårdnackat vägrar att ta i frågan. Men det som krävs just nu är konkret arbete. Vi har nästan talat ihjäl oss under de sista trettio åren.

Angelina Dimitri Taikon är lärare i Roma kulturklass i Dalen i Stockholm.

– Både jag och Hans är av den gamla skolan, men vi pratar fortfarande om samma sak idag som på sextiotalet. Då skulle vi assimileras, med det ville vi aldrig.

Hon talade om skolan.

– Idag är det mångfald i samhället och i skolan. Att vara en romsk lärare idag är också att vara socialtant tjugofyra timmar om dygnet.

Hon berättade om hur klassen arbetar och om integration.

– Integration kan inte bara komma från ett håll, det måste vara ömsesidigt.

Och om romska förebilder.

– Vi behöver fler romska förebilder, men var är de? Jag kan inte se dem.

Och behovet av mer pengar.

– De romska barnen behöver mer stöd i skolan och det behövs framförallt fler romska pedagoger för att skapa ett

Birgitta Ohlsson.

skolklimat där romska elever kan trivas och känna sig trygga. Romer måste tillåtas leva i två kulturer.

Seminarier avslutades av riksdagsledamot Christina Höj Larsen (v) som sammanfattade eftermiddagen.

– Vi behöver vi göra något annat än att prata och det behövs pengar att genomföra det som krävs. Vi i nätverket ska nu gå tillbaka till våra partier och arbeta med detta. Vi har haft viljan och intentionen länge, men det betyder inget om det inte blir handling. Vi som politiker måste agera. Till nästa seminarium måste vi i nätverket ha kommit fram till vad som krävs, vad som måste göras. Vi måste se till att det finns pengar till att förverkliga vår vilja och vår intention.

Roger Haddad, Angelina Dimitri Taikon, Hans Kaldaras och Tiina Kiveliö.

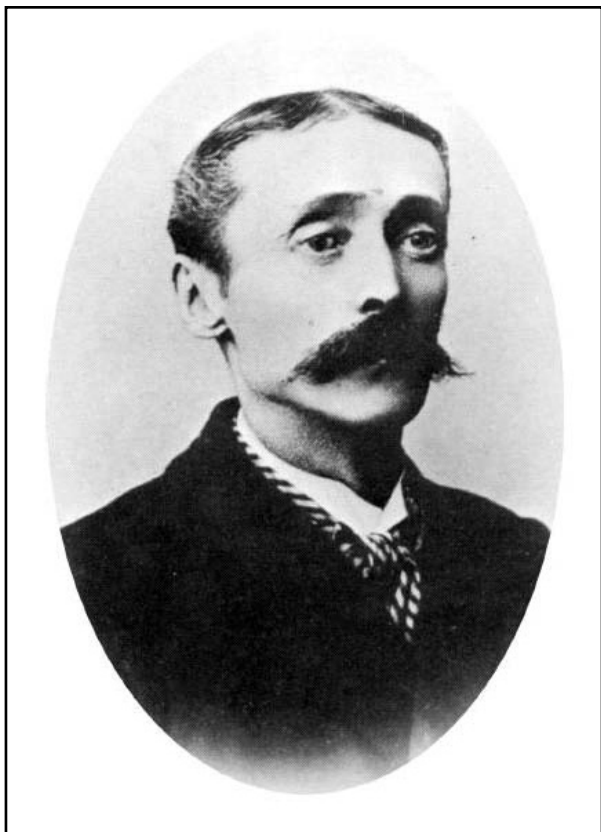
Gamla bilder berättar

Augusta Hertzberg visade sina dresserade småhundar på familjens lilla Cirkus Svea. Hon var gift med cirkusdirektören Axel Eriksson, son till Ingeborg Eisfeldt som ses på motstående sida. Bilden är från 1950-talet då Axel och Augusta dragit sig tillbaka på "Taterhof" i Häverö, i Roslagens skärgård. Bildkälla: Monica Bergman.

Ferdinand Eriksson på cykel med sin Unica-box, någon gång på 1940-talet. Son till svärdsdukaren Karl-Severin Eriksson. Gift med samekvinnan Emma Sjulsson.

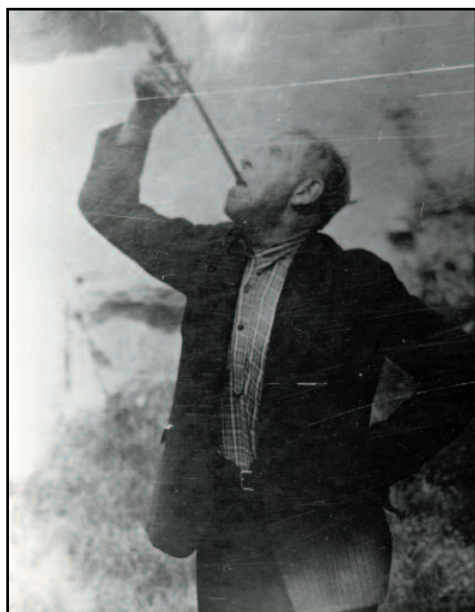

Ludvig Elias Olsen, lindansare, var gift med Ingeborgs syster Mathilda Eisfeldt. Ludvig Elias var morbror till Elvira Madigan. Bilden från 1880-talet.

Frans Eriksson, akrobat och svärdsdukare, uppträdde på cirkus och på Liseberg. Bild runt 1930. Frans var son till Ingeborg.

Resandefolket är Cirkusfolket

Ingeborg Eisfeldt med utsmyckat hår, lindanserska och cirkusdirektör. Foto från 1880-talet. Drev som änka fram till första världskriget Cirkus Leonard. Mor till Axel, Frans och Karl Severin.

Karl Severin Eriksson, svärdsbrukare, akrobat, positivhalare mm, var son till Ingeborg Eisfeldt. Fotot taget kring 1950.

Ur familjen Eisfeldts cirkusliv. Eisfeldt och Hertzberg var tyska resandefamiljer som kom till Norden under början av 1800-talet. Materialet presenteras av Ann-Charlotte Eisfeldt, Richard Magito Brun och Sonny Eisfeldt. Alla är med i Kulturgruppen för resandefolket (www.kfrg.net).

En kaffestund i juletid någon gång på 20-talet. Bilden tagen i ett tält på Herman Bruns tivoli. Från vänster ses Frida Faltin (gift med Herman), Herman själv, Ivan Brun, Richard Magito Bruns far. Längst till höger Edmond Brun (Richards kusin). Bröderna Brun var barnbarn till Ingeborg Eisfeldts syster Bertha. Bildkälla: Roger Brun.

Korma curry med kyckling

Det här behövs till ca 6 – 8 portioner:

1 kg kyckling exempelvis urbenade lår eller filé
 Alternativt 1 kg Quornbitar
 Alternativt 1 kg kokt sojaprotein
 2 stora gula lökar
 6 klyftor vitlök
 1 dl tunt skivad ingefära
 1 dl skirat smör eller matolja
 1 tsk mald kanel
 2 msk mald koriander
 1 tsk gurkmeja
 2 tsk mald spiskummin
 1 msk hel grön kardemumma eller 2 tsk skalade
 1/2 tsk salt
 1 nypa cayennepeppar (eller chili efter smak)
 2 dl mald (krossad) mandel
 1 dl russin
 1 dl grädde
 1 dl kokosmjölk
 1 tsk salt, 1 msk socker och 3 msk citronsaft
 Skär kycklingen i bitar.

Gör så här:

Finhacka eller riv löken. Pressa vitlöken. Skala och skiva ingefäran.

Ett tips är att mixa alltihop till en röra i en matberedare.

Stek i en kastrull på medelvärme i fem minuter i smör eller olja. Tillsätt kryddor och övriga ingredienser till grytan. Rör om.

Koka i minst 30 minuter upp till en timme på

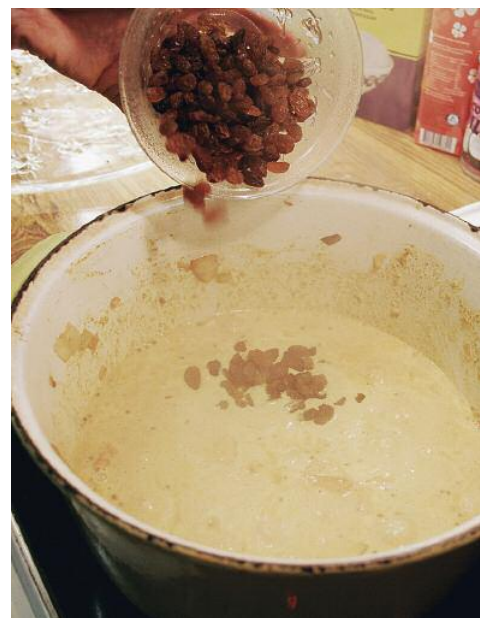

medelvärme. Rör då och då.

Tillsätt små skvättar vatten så att grytan inte bränns och inte blir för tjock. Smaka av med någon tesked salt, socker samt citronsaft.

Servera kycklingkorma med basmatiris, yoghurtsås (raita), naan (indiskt bröd), papadams och sallad.

Smaklig måltid!

Korma curry khajniása

Gado trubúl 6-8 ženénge

1 kilóvo khajniásko kolín, vaj 1kilóvo Quorn -
 kotorá vaj jekh kilóvo sojaproteína
 Duj baré purumá
 6 kotorá sir
 1 dl zingiber (ingefära) ánde ciné felíji
 1 dl biladó kil vaj vulój
 1 cigní řoj činnamomúm (kanel)
 2 baré řojá coriandri (koriander)
 1 cigní řoj turmeric (gurkmeja)
 2 cigné řojá mardó kememágo (mald spiskummin)
 1 barí řoj antrégi zéleno amomum (grön kardemumma)
 ½ cigní řoj lon
 Čířa íto pipárka (sar de íto kamés)
 2 dl aréxi ličardé mándole
 1 dl šuké strúgurja
 1 dl smintína
 1 dl thud ánda kocos
 1 cigní řoj lon
 1 baró řoj záro
 3 bare řojá lumúja

Ker gadea:

Šin o mas ánde cigné kotorá. Šin ánde cigné kotorá,
 vaj řánde o purúm.
 Ličár o sir. Řánde thaj šin o zingiber ánde sané felíji.
 Te kamés sar hamís sa ánde jekh mixer.

Pek lokés ánde jekh tigája ánde 5 minútsi vulojása
 vaj kilésa. Akaná šor andré sa le zelimáta thaj le
 kavér treábora ánde e tigája thaj hamisár thaj boldé.
 Čirav lokés maj xanci 30 minútsi ji kaj jekh časó.

ÉRGs kock Mia Taikon med den färdiga rätten.

Hamisár vunívar o xabén.

Maj tho čířa paj te na phabarés o xabén thaj te thulól
 prja but.

Zumáv řojása, te trubúl maj tho lon thaj pipéri thaj o
 músto la lumujáke.

O xabén xalpe horezósa. Yogurt (Raita) thaj Nan,
 indícko manrésa thaj saláta

Xan pe sastimáste!

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Ny rapport från DO

Romers rättigheter

Diskriminering, vägar till upprättelse och hur juridiken kan bidra till en förändring av romers livsvillkor

Rapporten finns för nedladdning på DO:s webbplats. Där kan du även beställa ditt exemplar av rapporten.

www.do.se